

סוג הבחינה: בגרות
מועד הבחינה: קיץ תש"ף, 2020
מספר השאלון: 034282

אזרחות

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעה וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה:

בשאלון זה פרק אחד — (50x2) — 100 נקודות

סך הכול — 100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ד. הוראות מיוחדות: אין.

כתוב במחברת הבחינה בלבד. רשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

קטע

קרא את הקטע שלפניך, וענה על שתיים מן השאלות 1-3.

בקדנציות האחרונות כחמישים אחוז מחברי הכנסת מונו על ידי ראש מפלגתם או על ידי הנהגה מצומצמת של המפלגה ולא על ידי הציבור הרחב. גם כאשר נערכות בחירות פנימיות במפלגה, המצביעים הם חברי המפלגה, והם שבחרים את רשימת המועמדים לכנסת. במצב כזה הציבור הרחב אינו משפיע על בחירת המועמדים לכנסת, ולכן הנאמנות של חברי הכנסת תהיה נתונה קודם כול למפלגה. במקרה שבו האינטרס של הציבור מנוגד לאינטרס של המפלגה, יצביעו רוב חברי הכנסת כפי שהמפלגה רוצה, גם אם ההחלטה אינה לטובת הציבור.

מצב זה אף החמיר משום שניציגי המפלגות החברות בממשלה חייבים להצביע על פי החלטת הממשלה, גם אם היא מנוגדת לעמדתם. כך הדיון בכנסת מגוחך, משום שלא משנה מה נאמר בדיון, בסופו יצביעו חברי הכנסת לפי דרישת הממשלה. כלומר, היכולת של חבר כנסת להיאבק לטובת אינטרס ציבורי, הנוגד את עמדת הממשלה, שואפת לאפס. כך קורה גם במפלגות שבראשן עומד מנהיג אחד הקובע את הרשימה של מפלגתו לכנסת. היכולת של חבר כנסת ממפלגה כזאת להיאבק על עמדתו לטובת הציבור כאשר מנהיג מפלגתו חושב אחרת, שואפת לאפס גם היא.

בדמוקרטיה מתוקנת אין אפשרות שכל האזרחים יהיו שותפים לקבלת ההחלטות אלא נציגיהם בפרלמנט הם שמקבלים את ההחלטות בשמם. לכן הפרלמנט הוא הגוף המרכזי במדינה דמוקרטית. בישראל, לצערי, התהפך הגלגל: הממשלה יכולה לקבל את כל ההחלטות ולחייב את הכנסת להצביע עבורן.

בעבר היו חברי הכנסת הגורם הקובע והמאשר את ההחלטות, גם אם החלטות אלה היו בניגוד לעמדת הממשלה. חברי כנסת רבים, ואני בהם, יזמו והעבירו חוקים רבים בכנסת. רבים מחוקים אלה אושרו לדיון במליאה עוד לפני שלב הקריאה הראשונה, גם בניגוד לדעת הממשלה.

הדרך לתקן את המצב היא להנהיג בישראל בחירות אישיות־אזוריות, שבהן יבחר הציבור בחברי הכנסת על פי חלוקה לאזורי בחירה. כך הם יוכלו לייצג את ציבור בוחריהם, כמקובל במדינות רבות בעולם.

הסיכוי להחליף את שיטת הבחירות בישראל הוא נמוך, משום שהמפלגות הקטנות והבינוניות אינן רוצות בכך. התוצאה של החלפת השיטה הקיימת בשיטה של בחירות אישיות־אזוריות תהיה היעלמותן של מפלגות אלה. לדעתי, רק ממשלה שיש לה רוב מוחלט בכנסת, ללא מפלגות סקטוריאליות, תוכל להחליט על שינוי שיטת הבחירות לבחירות אישיות לכנסת ולראשות הממשלה. אפשרות זו הייתה יכולה להתממש אם בבחירות האחרונות שתי המפלגות הגדולות, שיש להן יחד יותר משישים מנדטים, היו מסכימות על קווי פעולה משותפים שיאפשרו להן להקים ממשלה ללא צורך בתמיכה של המפלגות הקטנות. שיטת הבחירות יכולה להשתנות גם בעקבות דרישה לכך מן הציבור באמצעות מאבק למען השגת מטרה זו, כדי שהייתם בישראל ישתנו לטובה.

(מעובד על פי מ' שטרית, "דעה: בית הנבחרים הישראלי מנותק מהעם", גלובס, 10/02/2020)

השאלות

ענה על שתיים מן השאלות 1-3 (לכל שאלה 50 נקודות; סך הכול – 100 נקודות).
שים לב: בחלק הראשון של כל שאלה (הצגת מושג) עליך לענות **על פי מה שלמדת** ולא על פי הקטע.
בחלק השני של השאלה עליך לענות **על פי הקטע**.

1. הצג את המושג: **עקרון שלטון העם**.
הסבר את טענת כותב המאמר בנוגע למימוש עיקרון זה בישראל.
2. הצג את המושג: **הצעת חוק פרטית**.
הסבר כיצד הצעת חוק פרטית באה לידי ביטוי בקטע.
3. הצג את המושג: **קואליציה**.
הסבר כיצד המושג קואליציה בא לידי ביטוי בקטע.

בהצלחה!